

deutungen aus Kärnten* iz l. 1814., ko je bila v Celovcu nekaka prijateljska kulturna „Akademija“ tudi s Slovenci kot člani; nekaj sličnega je bilo v Gradcu okoli 1800.

Ivan Vezenj.

Dr. G. Sajovic, Predavanja na prvem počitniškem tečaju Slov. šolske matice v Ljubljani l. 1912. Posebni odtisk iz Pedagoškega letopisa l. 1912. 8°, 78 str. 22 podob v besedilu.

Slov. šolska matica je priredila po prizadevanju svojega predsednika ravnatelja J. Schreinerja, v šolskih počitnicah l. 1912 svojim članom iz učiteljstva slovenskih ljudskih šol počitniški tečaj. Vršil se je tečaj v Ljubljani in nudil udeležnikom lepo vrsto znanstvenih predavanj in poučnih izletov. Da izvedo tudi tisti društveniki, ki se niso udeležili tečaja, kaj o njegovih namenih in potih, priobčuje šolska matica nekoliko predavanj, in sicer tri prirodopisna predavanja prof. G. Sajovica. Naslovi so jim: A. Na rastlinskem cvetju, B. Žival-rastlina, C. Kače na Kranjskem. Vsi trije sestavki podajajo srečno izbrano, zanimivo snov v prikupljivi poljudni obliki, in prepričani smo, da bodo dobro došli našemu čitajočemu občinstvu.

V prvem sestavku razpravlja pisatelj jako priljubljeno snov iz novodobne botanike: o namenu cvetja v rastlinskem življenju in kako prehaja cvetni prah iz prašnikov na brazdo, da odtod pobudi v mladem semenu tisto čudno snovanje, ki zasnuje rastlinski materi potomstvo, to so semena, imajoča v sebi kalček. O tej zanimivi stvari je priobčil že Erjavc v dunajskem Zvonu (1877) mično razpravo „O rastlinskih svatbah“, odtlej pa se je obravnavala v našem slovstvu le malo. Erjavčev članek je pisan izborno in dela čast avtorju; ali ker mu daje barvo bujna romantika, bi danes ne zadovoljil popolnoma. Prof. Sajovic piše preprosto, večinoma brez romantiškega nakita; zato pa podaja toliko snovi, da dobi čitatelj kratek pogled čez mnogovrstne priredbe cvetja, kolikor služijo oprahitvi. Pisatelj opisuje najznačilnejše priredbe, opiraje se na 11 pripravno izbranih slik ter nam predočuje najzanimivejše poglavje iz življenja cvetnih rastlin; podaja torej več, nego obeta malo značilni naslov „Na rastlinskem cvetju“.

Tudi druga razprava nudi več, nego obeta premalo jasni naslov: „Žival-rastlina“. Pisatelj omenja najprej nekatere pojave prijateljskih odnošajev med živalstvom (sožitje, rastline dajejo zavetišče živalim, živali oprahujejo cvetje in razširjajo semena). Boj za preživek pa povzroča tudi dokaj neprijateljskih odnošajev med obema skupinama živih bitij. Živali n. pr. se hranijo z rastlinami in jih pri tem uničujejo; rastline se stavijo v bran z mehanskim orožjem (trnje itd.) in s kemijskimi sredstvi (s strupenimi sokovi itd.); so pa tudi rastline, ki se hranijo z živalsko hrano (žužkojede rastline itd.). Te razmere so pisatelju povod, da si stavi vprašanje: Kje je meja med rastlinstvom in živalstvom? Saj smo vajeni videti v hranitvi poglavitni razloček: žival se hrani z rastlinskimi, rastlina pa z neorganskimi snovmi (voda, ogljikov dvokis, rudninske soli). Rastlina sestavlja iz neorganskih preprosto zloženih, kisika bogatih snovi mnogozložene, kisika revne organske spojine (beljakovine i. dr.), pri tem izloča kisik (asimilacija). Za tako sestavljanje rabi rastlina toplotno silo solčnih žarkov, njo veže in nalaga v svojih novih spojinah. Živali uporabljajo za hrano organske spojine, ki so jih priredile rastline. Te snovi si prilikujejo v svojem telesu, potem pa jih razkrajajo in okisujejo („sežigajo“), tako da nastajajo zopet preproste, kisika bogate spojine (disimilacija). Pri tem se oprošča naložena kemijska sila in se pretvarja v mehansko silo; s to se žival in istotako človek giblje (kakor se giblje parni stroj od sile gorečega premoga) in pa proizvaja se telesna toplota. Pravzaprav razlika ni ostra; prilikovanje (asimilacija) in razkra-

janje (disimilacija) se namreč vršita v obeh skupinah organskih bitij; toda v rastlinah prevladuje prilikovanje, to je zgrajanje, v živalih pa razkrajanje. Povod bistveni sličnosti je skupni izvor rastlinstva in živalstva v smislu descendenčnega nauka. Tako razmotrujoč prihaja pisatelj do globljih in globljih spoznatkov.

Tretji članek ima ožjo vsebino, poučuje o kačah, ki bivajo po Kranjskem, to so kranjske kače, ne kače na Kranjskem. Seznanja nas z njih telesnim ustrojem in njih življenjskimi navadami ter uči razpoznavati petero nestrupenih in dvoje strupenih kač po njih znakih (posebno pregledno v „ključu za določanje“). Pri-pomnje o gadovem piku in o lovu na kače so zelo poučne, zlasti ker zatirajo strupene kače na Kranjskem v zadnjih letih dosledno.

Razprava o kranjskih kačah nam ugaja med vsemi tremi zbranimi razpravami najbolje. V njej nam je podal pisatelj marsikaj svojega posebnega strokovnega znanja, in vidi se, da jo je sestavljal s podvojenim zanimanjem. Snov je skrbno izbrana in razvrščena ter podana v jasni, mnogokje po Erjavčevem vzoru pristno narodno zveneči govorici.

Ferd. Seidl.

Dr. Johannes Piprek, Slawische Brautwerbungs- und Hochzeitsgebräuche. Verlag des Vereines für österreichische Volkskunde, Kommissionsverlag: Strecker & Schröder, Stuttgart 1914. 4°. VI + 193 str.

Pričujoča knjiga je izšla prvotno kot doklada k XX. letniku od dr. Mih. Haberlandta urejevanega glasila „Društva za avstrijsko narodoznanstvo“: „Zeitschrift für österreichische Volkskunde“. Delo je bilo izprva zamišljeno kot nekaj kačipot k raznovrstnim, na snubitvene in ženitovanjske običaje slovanskih rodov Avstrije nanašajočim se predmetom bogatega c. kr. muzeja za avstrijsko narodoznanstvo na Dunaju. Snov sama je pa taka, da ni moglo ostati delo pri načrtu, ako je hotelo biti količkaj popolno. Zato je raztegnil Piprek svoje študije na Slovane sploh in začel svoje delo na severovzhodu Evrope pri Veliko-, Malo- in Belorusih, od katerih prehaja na Poljake, Lužiške Srbe, Čehe, Slovake, Slovence ter prek Hrvatov in Srbov na najbolj jugovzhodno slovansko pleme, na Bolgare. Njegova knjiga je razdeljena na dva dela. V prvem navaja literaturo in popisuje omenjene običaje v ravnokar naštetem redu, v drugem pa jih primerja med seboj in skuša ugotoviti praslovansko jedro snubitvenih in ženitovanjskih običajev.

Piprekova knjiga je zelo zaslužno in trudapolno delo; kajti ravno Slovani so si ohranili v narodopisnem oziru še precej sveže lice, najbolj pa glede ženitovanjskih običajev. Ti niso nikjer tako pisani in izvirni kakor pri Slovanih. Zato se je sukalo vse slovansko narodopisje dolgo časa skoro izključno okoli njih. Literatura o tem poglavju slovanskega narodoznanstva je skoro nepregledna za posameznika, ker nam manjka popolnih bibliografičnih del o tem vprašanju. S takim delom se ponašajo lahko samo Rusi, za katere je spisal A. Pypin „Zgodovino ruskega narodopisja“ v štirih zvezkih. Zato se ne smemo čuditi, da je zgrešil Piprek tu in tam kak važen vir, ali je tega ali onega napačno razumel. V splošnem se mu je posrečilo podati celotno sliko o slovanskih snubitvenih in ženitovanjskih običajih in jih razložiti na trezen način, kar je posebne hvale vredno, ker igra kljub treznosti sedanjega časa pri mnogih razlagalcih še vedno največjo vlogo domišljija.

Z ozirom na ohranjene običaje in na število virov razpravlja Piprek o raznih slovanskih rodovih bolj ali manj obširno. O Slovencih govori na dobrih petih straneh. Kot vire zanje navaja: Fr. I. Remec, Ženitovanjski običaji na Gorenjskem (Let. M. Slov. 1885); M. Obalovič, Ženitovanjski običaji v tržaški okolici (istotam);